

Kje pa so mize in stoli?: Inovativno učno okolje pri poučevanju tujega jezika na razredni stopnji

Maja Širca, prof. razrednega pouka in učiteljica tujega jezika, Osnovna šola Antona Ukmarja Koper

Sem profesorica razrednega pouka in učiteljica tujega jezika. Kombinacija obojega in poznavanje didaktik obeh področij mi je omogočilo, da ju v praksi uspešno združujem pri izvajanju pouka z najmlajšimi. Skozi leta se je model poučevanja spreminjal in izboljševal. Modeli začetnega poučevanja so se v vseh teh letih spreminjali in prilagajali starostni stopnji in razvojni stopnji otrok. Temu je sledilo tudi učno okolje, modeli poučevanja in način dela v razredu. Večkrat se ob vstopu v učilnico novi gostje začudijo: »Kje pa so stoli in mize?« Moj odgovor je večinoma usmerjen v dejstvo, da bi nas ti stoli in mize samo ovirali pri delu in učenju. Moj namen je predstaviti nekaj dejavnosti, pripomočke in namembnost le-teh v prostoru ter produkte tovrstnega pristopa.

V zadnjih letih smo pouk oblikovali po principu celostnega pristopa, kjer je močno prisoten gib. Poleg gibalnih dejavnosti so prisotne tudi druge, ki pa so v veliki meri usmerjene v poučevanje s kinestetičnimi asociacijami. Usvajanje pomena besed z gibom, tipom in formo ima pozitiven učinek na sidranje in na zapomnitev samega besedišča pa tudi jezikovnih struktur. Pomnjenje je hitrejše in zapomnitev dolgotrajnejša. Po več kot desetletju poučevanja tujega jezika angleščine v prvih štirih razredih osnovne šole ugotavljamo, da je bilo uvajanje jezika v okviru inovacijskih projektov in kasneje kot projekt uvajanja novih učnih načrtov uspešna popotnica za razvoj osnov in podpora novim pristopom, ki so se do danes

povsem uveljavili kot stalna praksa. Evalvacije so izkazale učinkovitost modela, učenci so bili pri samem učenju zelo uspešni, zadovoljni in samozavestnejši v komunikaciji. V tem prispevku delim le majhen delež svoje dolgoletne prakse.

Jezikovna učilnica

Dolgoletne izkušnje na tem področju so smernice, ki so nas vodile k izvajanju pouka na svojevrsten način. Povsem je prilagojen starostni stopnji učečih se tujega jezika. Pouk izvajamo večinoma »brez miz, stolov in učbenikov«, kar je pomenilo, da smo kot učne metode lahko uporabljali predvsem gibanje, igro, petje, ples, posnemanje, igro vlog, multisenzornost. Imeli smo srečo, saj smo

na razredni stopnji eno učilnico namenili poučevanju jezika. Tako smo lahko priredili prostor, ki je že sam po sebi motivacijski element. Pri izvajanju pouka smo sproti razvijali tudi didaktični material, ki je bil vsa leta v procesu nadgrajevanja in izboljševanja. Nastajal je kot plod raziskovanja didaktičnih gradiv, proučevanja različnih virov, knjižnih, spletnih in didaktičnih predlog in je seveda sledil našim ciljem in metodam poučevanja. Pouk tujega jezika na naši šoli vsekakor ni klasičen pouk. Odmika se od klasičnih frontalnih oblik. Pri nas smo s tem ustvarili sodobno učno okolje, jezikovno učno okolje, ki sledi potrebam današnjih otrok in zagotavlja optimalen celostni razvoj posameznika.

Gib

Učilnica tujega jezika je prostor, ki spodbuja aktivnost otroka. Takoj ob vstopu se odpre prostor za fizično aktivnost. Gib je avtomatična posledica odprtega prostora. Gib je osnovna otrokova potreba.

Kljub temu je potrebno zagotoviti ustrezen nadzor in s tem varno gibanje. To naredimo tako, da vsak vstop otrok v učilnico osmisli z neko nalogo. Običajno učencem že takoj na vratih damo nalogo in jim naročimo, naj se v paru sprehodijo in nekaj poiščejo, vstopijo in posnemajo gib živali, dejavnost povežemo z vsebino, ki sledi, in jo osmisli. Učenci se gibljejo po prostoru prosto in sproščeno ali organizirano v obliki plesa, iger, sprostitev dejavnosti, izštevank. Gib tako postane sredstvo, s

katerim sidramo in pomnimo besedišče oziroma jezikovne strukture. Ne strinjam se, da je gibanja s starostjo vse manj, raje ugotavljam, da je vseh drugih dejavnosti vedno več, čeprav gibanje ostaja glavna opora pri učenju.

Vizualni dražljaji

Oprema panojev in stenske poslikave spodbujajo učenca k uporabi le-teh, sprožajo komunikacijo z vrstnikom, učiteljem, ponudijo mu možnost uporabe spontanega ali pa usmerjenega (kontroliranega) vzorcev pogovora.

V prvem in drugem letu učenja so lahko oblike komunikacije zelo preproste, v maternem jeziku ali celo samo z mimiko. Ne smemo pozabiti na tiho dobo, ko učenec ne producira, temveč samo skladišči osnove jezika. Učenje postane družaben dogodek, ko učenec pokliče sošolca, mu pokaže, kaj je zagledal, razmišlja in se uči. Kasneje se ob ponovnem srečanju učenca z izpostavljenost vsebino sproži določena asociacija, poveže jo slišano zgodbo, z gibom, z doživetjem, z željo po interpretaciji.

Kotiček

V učilnici je nekaj stalnih tematskih koticov, kjer učenec podoživi in na svoj način interpretira vsebine. V koticih so običajno dejavnosti, igre ali navodila, ki usmerjajo učence. Pod naslikanim drevesom so nameščene tudi blazine in mehki »puzzle«, kjer lahko učenci posedijo in prebirajo mini knjižice.

Tak kotic je stalen, kar pomeni, da se tam dejavnost ne spreminja, menjajo se le vsebine. V koticih, ki pa niso stalni, temveč jih učitelj oblikuje na temo učnih vsebin, so aktivnosti ciljno usmerjene. V ta namen je izdelan didaktični material, ki je tam vselej prisoten in na razpolago za delo, igro in učenje. Če bi primerjali s poukom športa, bi lahko rekli, da je učenje po postajah/koticih, ki smo ga poimenovali »station work«, kakor neke vrste poligon. Učenec se zadrži na določeni postaji toliko časa, dokler z delom ne zaključi. Seveda ga spodbujamo, da začeto delo dokonča in da se ustavi na vseh postajah. S tem načinom dela si učenec sam izbira pot za doseganje ciljev. Pristop omogoča učencem izbiro. Za orientacijo izdelamo plakat, kjer ima učenec neke vrste »zemljevid« vseh dejavnosti, in ga postavimo na vidno mesto.

Na sliki je plakat, na katerem je prikazana vsebina posameznih postaj. Na temo so prikazane dejavnosti. Na fotografiji je primer s slikami: vrtavka, kjer učenci zbirajo set besed, z zamaški »pišejo« ob slikah; igra spomina, ki zahteva, pomnjenje ter sestavljanje povedi; igra »baloni«; igra s kocko. Vse igre je moč prilagoditi na način, da se stopnjuje zahtevnost na posameznih nivojih. Tako pri igri spomin ni dovolj, da učenec le najde sliko, temveč mora sestaviti ustrezno poved ali najti rimo ali nasprotje. Dejavnosti omogočajo tudi individualizacijo pouka s tem, ko si učenec sam izbira zahtevnost naloge. Primer je igra z zamaški, na katerih so zapisane črke abecede. Učenec lahko sestavlja besede, križanko, besedne zveze ali povedi ob danih slikah, ki jih narekujejo tematske kartice.

Samovrednotenje

Po opravljeni dejavnosti se učenci sami ovrednotijo in izražajo svoja mnenja o vsebinah in dejavnostih. Pri tem se poslužujemo interaktivne table, ki je priročen pripomoček tudi za delo učitelja. Hkrati to omogoča vsem udeleženi pregled nad opravljenim delom za posameznega učenca. Učenci sproti vrednotijo svoje delo, beležijo rezultate in označujejo sled opravljenega. Posamezni učenci se imajo možnost vrniti nazaj in ponoviti dejavnost. Spoznanje, da so uspešni, učence motivira. Pregled nad opravljenim delom sproža neke vrste pozitivno tekmovalnost. Učenka na sliki vpisuje svoje ime in v razpredelnici pod določeno postajo označi, ali je nalogo opravila, kako dobro jo je opravila in ali ji je bila igra všeč. Ob pregledu tabele lahko učitelj pomaga pri usmerjanju otrok na posamezne dejavnosti.

Diferenciacija pouka

Učenje po postajah poteka po učencu prirojenem tempu, nivoju in vrsti dejavnosti, kar omogoča notranjo diferenciacijo pouka. Vsi učenci ne dosegajo ciljev enako hitro ali pa na enak način. Ker so učenci večinoma samostojni, to omogoča učitelju, da se še dodatno usmeri k učencem, ki potrebujejo dodatno pomoč. Učenci, ki presegajo cilje in zastavljene okvirje, lahko z zgledom motivirajo ostale. Aktivna vloga učencev, ko so sami ustvarjalci, je izredno pomembna. Taka dejavnost je neke vrste bralna značka, kjer učenci predstavijo prebrano knjižico ali jo sošolcem glasno berejo, ali pa predstavijo lastne izdelke. Predmet predstavitev so lahko priročni mini slikovni slovarji ali plakati na določeno temo.

Izbiranje vsebine

Izredno smiselno in praktično je uskladiti vsebine različnih razredov. To pomeni, da se neka tema »obravna« v istem časovnem obdobju v vseh letnikih. To omogoča učitelju, da so slike, napisi, igre, motivi in podobno dalj časa v uporabi za vse letnike hkrati. Hkrati se s tem omogoči tudi diferenciacija, saj otrok lahko posega po dejavnostih, s katerimi prehaja med nivoji oz. cilji, ki presegajo okvirje, predpisane z učnim načrtom. Učitelj to načrtno izpelje z zahtevnostjo dejavnosti ali pa s stopnjo samostojnosti pri učenju. Naslovi tematskih sklopov so vezani na letne čase, pravlјice, življenjska okolja, praznike in praznovanja ter podobno. Primer je pravlјica *J. Donaldson: Room on the Broom*, ki je tema v drugem in tretjem razredu.

Primer Room on the Broom

Cilji pri tej temi so med drugimi predvsem, da se učenci seznanijo z vsebino, junaki pravlјice (besedišče) in pa ustreznimi jezikovnimi strukturami in zvočnostjo jezika. (Učni načrt za tuji jezik v 2. in 3. razredu 2013). Vselej so cilji večplastni in vzgojni, dejavnosti pa osmišljene. Skupno obema razredoma je ogled animiranega filma, kateremu sledi poslušanje pravlјice ob knjižni predlogi. Zahtevno besedilo se ob branju prilagodi in poenostavi. Po poslušanju sledijo različne dejavnosti. Od iger za pomnjenje, gibanje, tvorbo, poustvarjanje in druge. Učenci usvajajo jezikovne strukture *like/don't like, can/can't, have got/haven't got*, razumejo posamezne preproste in znane besede, besedne zveze ob nebesedni podpori (npr. slikah, predmetih), znajo prebrati in razumejo posamezne znane povedi, ponazorjene z nebesedno podporo. Opazujejo zapis besed in označijo različno dolžino besed/zlogujejo, berejo slikopis, iščejo rime. Prepisujejo in sestavljajo besede z zamaški (stavnico). Te dejavnosti se pogosto poslužujemo v korakih pri opismenjevanju v tujem jeziku.

V tretjem razredu so cilji le nadgrajeni. Tretješolci torej ob branju izdelanih mini knjižic uporabljajo jezikovne strukture, tvorijo opise posameznih sličic, povzemajo zgodbo in samostojno rešujejo naloge pisnih oblik, torej dopolnjujejo kratke povedi, k slikam prirejajo povedi. Novo besedišče utrdijo, razumevanje že znanega dokažejo z rabo v dramatizaciji.

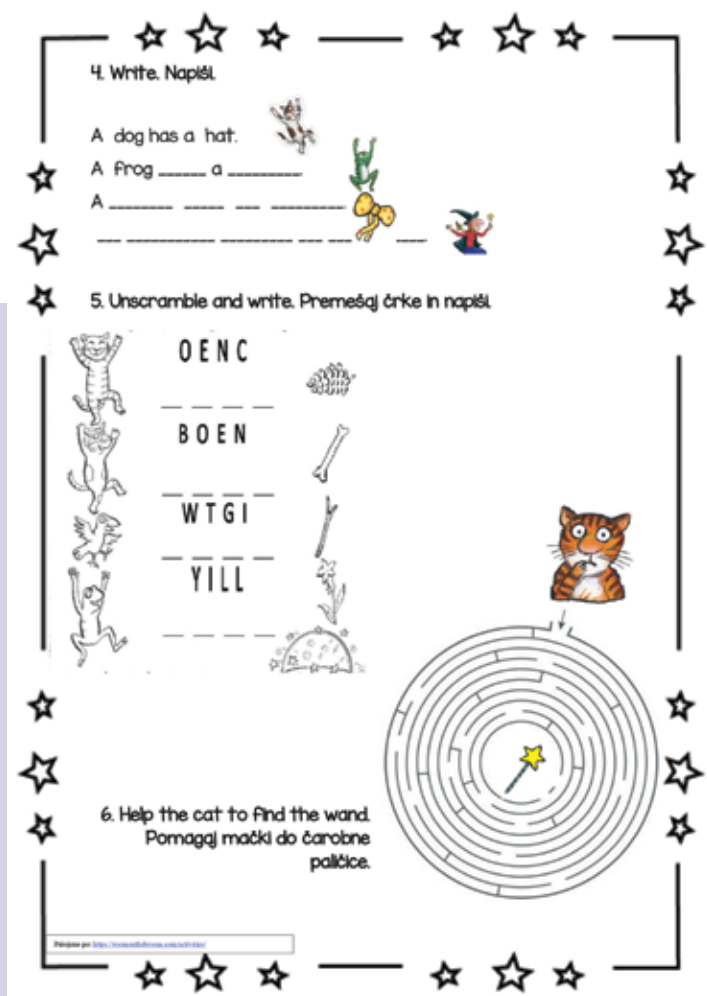
Vse dejavnosti se izvajajo v obliki dela po postajah, le uvodni del je predstavljen vsem učencem hkrati. Večino dejavnosti je usmerjenih v korake opismenjevanja v tujem jeziku in zaznavanju posebnosti in značilnosti tujega jezika. Učenci ob zaključku povzamejo znanje z reševanjem učnega lista.

Rutina

Učenci so naučeni, da se vsaka učna ura začne s kratko rutino pred pričetkom dela, ne glede na dejavnosti, ki nato sledijo. Zberemo se v krogu in učenci povedo »novice«, lahko se tudi igramo igro, zapojemo pesem, se orientiramo na koledarju, štejemo in povemo, kakšno je vreme. Sledi predstavitev teme in oblike dela. Če sledijo nove dejavnosti, se jih predstavi že v uvodnem delu ure, v krogu, frontalno. Povemo, katere so obvezne in katere dopolnilne ter dodatne dejavnosti. Ta dejavnost v začetku ure učence umiri in miselne procese usmeri v želene cilje. Povemo, k čemu stremimo, in ponovimo pravila obnašanja v razredu.

Material in didaktično gradivo

Vse, kar učenci potrebujejo pri posameznih urah, je že predhodno pripravljeno po postajah in postavljeno v določene kotičke v učilnici. Učenci se po uvodnem rutinskem delu takoj razporedijo in pričnejo z delom. V kolikor ne uspejo dokončati naloge, jih naslednjič čaka nadaljevanje. Take tematske dejavnosti trajajo več šolskih ur, tako se lahko razširijo tudi na dva tedna (4–5 šolskih ur).

Prirejeno po: <https://roomonthebroom.com/activities>

Didaktične igre so prirejene po splošnih igrah, katerih osnovna pravila učenci poznajo. Take igre so spomin, človek ne jezi se, igre z igralnimi ploščami, igre s karticami, s stavnico, slikovne kartice, igre s kocko, vrtiljaki ... Didaktična igra mora ustrezati temi in ciljem, ki jih zapoveduje starostna stopnja učenca, predznanje in učni načrt za tuj jezik.

Zaključek

Učna načela inovativnih učnih okolij postavljajo učenca v središče. Cilj sodobnega poučevanja je ohranjanje dolgotrajne motivacije, kar zagotovimo z učenjem v nadaljevanjih, ko se igra nadaljuje. Ko je učenec v središču učenja, je visoko aktiven in hkrati agent učenja tudi ostalih, saj jih spodbuja in vključuje. Frontalne in toge oblike pouka se spreminjajo v družabne dejavnosti, ki postajajo motivacija za delo kot posledica čustvenih odzivov in interakcije z drugimi. Pristopi, ki imajo gibanje za osnovno dejavnost, zagotavljajo zadovoljevanje osnovnih potreb otroka po gibanju in sprožajo miselne procese, ki so dokazano pomembni za razvoj struktur jezikovnih vzorcev, funkcionalnosti znanja, asociativnega učenja in poglobljajo socialno interakcijo. Čustveni odzivi so pogostejši, izražanje je svobodno in komunikacija sproščena. Nenazadnje omogočajo diferencirane pristope in prilagoditve posameznikom. Taka oblika dela zahteva veliko časa in energije za pripravo gradiv in pripomočkov, vendar so nagrada za ves trud in zavzetost rezultati in veselje otrok.

Literatura:

Martin, B Jr. in Carle, E. (1967): *Brown Bear, Brown Bear, What Do You See?*. London: Henry Holt and Company, Inc.
Donaldson, J. in Scheffler, A.: *Room on the broom*. Orange Eyes Limited: London, Združeno kraljestvo. Pridobljeno 4. 1. 2023 s <https://roomonthebroom.com/activities>
Lacome, J. (1995): *Walking Through The Jungle*. Candlewick Press: Cambridge. <https://www.youtube.com/watch?v=GoSq-yZcJ-4>
Lipovec Oštir, A. (2010): Organizacija in okoliščine izvajanja zgodnjega učenja tujih jezikov na osnovnih šolah. V: Lipovec Oštir, A. (ur.) in Saša, J. (ur.): *Pot v večjezičnost – zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole*
Lucariello, J., et al. (2016): *Dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje od vrtca do srednje šole*. Zveza za psihologijo v šolah in izobraževanju = Coalition for Psychology in Schools and Education. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti.
Štemberger, T., Čotar Konrad, S., Rutar, S. in Žakelj, A. (2022): *Oblikovanje inovativnih učnih okolij Constructing Innovative Learning Environments*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
Učni načrt za tuj jezik v 2. in 3. razredu (2013). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.